

3/2020
Μάρτιος 2020

**ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΣ: ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ**

του Βασίλη Κωνσταντίνου Φούσκα

**ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

UNIVERSITY *of* NICOSIA

1993-2020 ΕΙΚΟΣΙΕΠΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

3/2020
Μάρτιος 2020

**ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΣ: ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ**

του Βασίλη Κωνσταντίνου Φούσκα

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΣ: ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

3/2020

Λευκωσία, Μάρτιος 2020

Copyright © Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων,
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Εκδόσεις: Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων,
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Βασίλης Κωνσταντίνου Φούσκας

Ο Βασίλης Κωνσταντίνου Φούσκας είναι Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο του Ανατολικού Λονδίνου και διευθυντής του διδακτορικού προγράμματος στη Νομική και Οικονομική Σχολή του ίδιου Πανεπιστημίου. Είναι ιδρυτής και αρχισυντάκτης της *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* (Routledge, 8 τεύχη ετησίως από το 1998). Η τελευταία του μεταφρασμένη μελέτη στα Ελληνικά είναι το κοινό του βιβλίο με τον Μπουλέντ Γκοκάϋ, *Η Αποσύνθεση του Ευρω-Ατλαντισμού και ο Νέος Αυταρχισμός* (Επίκεντρο, 2020, πρώτη έκδοση από τους Palgrave-Macmillan το 2019).

Αρκετοί αναλυτές έχουν ισχυριστεί ότι η κρίση στα Ελληνο-Τουρκικά έχει ξεπεραστεί, είτε επειδή η Τουρκία άρχισε να κατευθύνει κύμματα προσφύγων και μεταναστών πίσω στην ενδοχώρα είτε επειδή η σθεναρή πολιτική Ελλάδα-ΕΕ να κλείσουν τα σύνορα στον Έβρο και το Αιγαίο υπήρξε αποτελεσματική σε επίπεδο αποτροπής και ανάγκασαν τη Τουρκία σε υποχώρηση. Το μέγα κοινωνικό πρόβλημα τώρα έχει γίνει ο κορονοϊός – χωρίς βέβαια να υπάρχει σχέδιο για το τι θα συμβεί αν στους απαράδεκτους προσφυγικούς καταυλισμούς αρχίσει να χτυπά η νόσος. Το «θετικό», βέβαια, της επιδημίας είναι ο προσανατολισμός που αναγκαστικά παίρνουν οι κυβερνήσεις ανά το κόσμο – και βέβαια σε Ελλάδα και Κύπρο – για επαναφορά του κράτους και των κοινωνικών του υπηρεσιών ως βασικών μοχλών κοινωνικής ανάπτυξης. Εδώ είναι και το μεγάλο στοίχημα της ΕΕ και τη Ευρωζώνης αν θα μπορέσει να κρατηθεί τη στιγμή που επείγεται εθνοποίηση μεγάλων τομέων της οικονομίας από τα κράτη-μέλη της ΕΕ, κράτη-μέλη τα οποία δεν διαθέτουν Κεντρική Τράπεζα, ενώ η δημοσιονομική τους ισχύ εξαρτάται πλήρως από την ΕΕ. Αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό για την Ελλάδα και τη Κύπρο σε περίπτωση κρίσης στην Ανατολική Μεσόγειο και σύγκρουσης με τη Τουρκία. Εν πάσει περιπτώσει, διαφωνώ με την άποψη ότι η Ελληνο-Τουρκική κρίση έχει παρέλθει.

Γιατί η κρίση δεν ξεπεράστηκε

Στη πολιτική πρέπει να είμαστε σε θέση να ξεχωρίζουμε αυτό που είναι παροδικό και φευγαλαίο, με το μόνιμο και το διαρκές έως να υπονομευθούν οι δομικές συντεταγμένες που το ορίζουν. Η μονιμότητα της κρίσης στα Ελληνο-Τουρκικά έτσι όπως τη κατανοώ, έχει να κάνει με τα εξής χαρακτηριστικά.

Η Τουρκία είναι μια περιφερειακή ιμπεριαλιστική δύναμη μέσα στο περίπλοκο δίκτυο αλληλεξάρτησης της παγκοσμιοποίησης και, ως τέτοια, εξάγει συστηματικά κεφάλαιο και στρατιωτική ισχύ προκειμένου να υπερκεράσει περιοδικές κρίσεις υπερ-συσσώρευσης/υπο-κατανάλωσης στο εσωτερικό της. Πράγματι, είναι η διπλή εξαγωγή (παγκοσμιοποιημένου) κεφαλαίου και ισχύος που ισορόπησαν το νεο-Ισλαμικό καθεστώς, στηρίζοντας τη σχετική μετατόπιση πολιτικής δύναμης απ' το συγκρατημένο επεκτατισμό του Κεμαλισμού – συντεταγμένος γύρω από τη κρατική οικονομία – στο νεο-Οθωμανισμό και την ανάδυση μιας νέας Ισλαμικής επιχειρηματικής τάξης υπό την ηγεμονία της μερίδας του Ερντογάν. Σ' αυτό το πλαίσιο, και επειδή αισθάνεται να ασφυκτιά απ' το φραγμό της Ελληνικής και Κυπριακής δικαιοδοσίας στην Ανατολική Μεσόγειο, η Τουρκία επιζητεί δικαιοδοσία στο Αιγαίο, στο σύμπλεγμα του Καστελόριζου και στην Κύπρο. Η Τουρκία απαιτεί δικαιοδοσία προκειμένου να εξυπηρετήσει την περιφερειακή κίνηση των κεφαλαίων της και τα γεω-οικονομικά/γεω-στρατηγικά της συμφέροντα. Ο άξονας περιστροφής του νεο-Οθωμανισμού είναι η Βαλκανική ζώνη, η Κύπρος, το Κατάρ, η Σομαλία και το Σουδάν. Οι αντίπαλοι, σ' αυτό το επίπεδο, είναι η Ελλάδα, η Αίγυπτος, η Σαουδική Αραβία και τα Ενωμένα

Αραβικά Εμιράτα. Σ' ένα άλλο περισσότερο αναβαθμισμένο επίπεδο, οι αντίπαλοι της Τουρκίας είναι το Ιράν και η Ρωσία.

Απέναντι στην Ελλάδα και την Κύπρο η Τουρκία προσπαθεί να αποκτήσει δικαιοδοσία στην Ανατολική Μεσόγειο με διάλογο, είτε διμερή είτε με διεθνή μεσολάβηση (π.χ. πρωτοβουλίες ΟΗΕ, Χάγη κλπ). Αν αυτή η προοπτική αποδειχτεί ανήμπορη, ή/και παράλληλα μ' αυτή την προοπτική, τότε χρησιμοποιεί την ισχύ της, δηλαδή προκαλεί στρατιωτικά, άλλα και με υβριδικά μέσα, την Ελληνική και Κυπριακή κυριαρχία. Έτσι η ανάγνωση που κάνω σχετικά με τη χρησιμοποίηση του υβριδικού πολέμου κατά της Ελλάδας και της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι ότι αυτά αποτελούν δοκιμαστικές φάσεις ενός μακρόπνοου σχεδίου που, για λόγους μιας ασταθούς ισορροπίας συμβιβασμών στο εσωτερικό του καθεστώτος, μπορεί ν' αντισταθμιστούν, τουλάχιστον προσωρινά, μόνο μετά από μια επιτυχή έκβαση της περιπέτειας του καθεστώτος Ερντογάν στη Λιβύη ή/και τη Συρία. Κοντολογής, ότι χάνει απ' τ' ανατολικά της πρέπει να το ανακτήσει απ' τα δυτικά της. Αυτή είναι μια μορφή που πέρνει ο περιφερειακός ιμπεριαλισμός της Τουρκίας σε βάθος χρόνου, δηλαδή πηγαίνοντας πίσω στη σταθεροποίηση του νεο-Ισλαμικού καθεστώτος και μπροστά, έως ότου αυτή η δομική συντεταγμένη παύση να καθορίζει την αντιφατική ένωση κεφαλαίου-εθνικής πολιτικής.

Θέλω να θυμίσω σ' αυτό το σημείο ότι μία απ' τις πολύ σημαντικές μερίδες της πολιτικο-στρατιωτικής ελίτ της Τουρκίας είναι οι λεγόμενοι «Ευρασιανιστές», η οποία τάσσεται υπέρ της αποδέσμευσης απ' το ΝΑΤΟ και υπέρ μιας στρατηγικής συμμαχίας με τη Ρωσία. Η μερίδα αυτή, ακραιφνώς κρατικοδίαιτη και με έλεγχο μεγάλων κρατικών επιχειρησιακών μονάδων, διαμορφώθηκε την εποχή του Κεμάλ και έχει καταφέρει να επιβιώσει μέχρι σήμερα. Ο τρόπος με τον οποίο η Τουρκική πολιτεία εσωτερικεύει και εξωτερικεύει τις οικονομικές και γεω-πολιτικές αντιφάσεις του γεωγραφικού της χώρου την περίοδο της κρίσης της παγκοσμιοποίησης είναι ενδεικτική της ανασφαλούς της στάσης της σε μια σειρά από ζητήματα, όπως το Κουρδικό, το Κυπριακό και το Αρμενικό ως ζητήματα αιχμής για το προσδιορισμό της εθνικής Τουρκικής ταυτότητας.

Η όποια επιτυχία του καθεστώτος Ερντογάν στη Συρία αποκλείεται, διότι η υπεράσπιση του Ασάντ μέχρι τέλους είναι ο θεμελιακός στρατηγικός στόχος της Ρωσίας απ' την αρχή της κρίσης. Άρα το Ιντλίπ, σε βάθος χρόνου, θα επανέλθει στη στρατηγική διαχείριση Ασάντ-Ρωσίας. Στο ζήτημα της Συρίας, η Ρωσία κατετρόπωσε τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ. Το ίδιο κάνει τώρα και με τη Τουρκία. Έτσι, επαναλαμβάνω, για να κρατηθεί στην εξουσία, η ηγετική μερίδα του Ερντογάν δεν έχει άλλη διέξοδο παρά να ενισχύσει τη πίεση σε Ελλάδα και Κύπρο με νέες μορφές αμφισβήτησης της δικαιοδοσίας τους: «απώλειες στα ανατολικά» πρέπει να ανακτώνται με «νίκες στα δυτικά». Νέες προκλήσεις στα δυτικά αποτελούν οι γεωτρήσεις στο Αιγαίο, η χάραξη κοινής ΑΟΖ με τη Λιβύη, οι γεωτρήσεις στην Κυπριακή ΑΟΖ κλπ. Η παρεμβολή που μπορεί να γίνει σ' αυτό το σημείο είναι ότι δεν γνωρίζουμε αν υπάρχει συνενόηση μεταξύ Ρωσίας και Τουρκίας στο ζήτημα της Λιβύης, αν δηλαδή η Ρωσία έχει συμφωνήσει με τη Τουρκία να αποσύρει την υποστήριξη

της στη Λυβική αντιπολίτευση, κάτι που αφήνει ανοιχτό πεδίο δράσης στη Τουρκία. Αυτή η εξέλιξη δεν θα είναι καθόλου ευνοϊκή για Ελλάδα και Αίγυπτο.

Αυτό είναι το διάβασμα της κατάστασης σε βάθος χρόνου, πίσω και μπρος: πρόκειται για μια δομική-ιστορική κρίση διάρκειας με διασταθμούς και καμπές ύφεσης και όξυνσης. Η πρόβλεψη, συνεπώς, είναι ότι η κρίση στα Ελληνο-Τουρκικά δεν έχει ημερομηνία λήξεως και νέες εντάσεις θα πρέπει να θεωρηθούν ως απολύτως «φυσιολογικές» εξελίξεις. Δεν αποκλείεται, ακόμα, το καθεστώς Ερντογάν να εκμεταλλευτεί την εσωστρέφεια και την οικονομική κρίση που δημιούργησε η πανδημία του ιού σε ΗΠΑ και ΕΕ και να προκαλέσει επεισόδιο μικράς, μεσαίας ή/και μεγάλης διάρκειας.

Τι διδάγματα, όμως, μπορούν ν' αντληθούν απ' την Ελληνο-Τουρκική κρίση μέχρι τώρα; Θ' αναφερθώ μόνο στις πολιτικές αδυναμίες διαχείρισης της κρίσης το τελευταίο διάστημα και μετά θα περάσω στο ζήτημα της Κύπρου.

Τρία λάθη

Στο πρώτο δίμηνο του 2020 η Τουρκία έκανε 116 υπερπτήσεις πάνω από Ελληνικά νησιά και είχε 136 εμπλοκές με Ελληνικά μαχητικά. Στο αντίστοιχο διάστημα του 2019, είχαν σημειωθεί 7 υπερπτήσεις και 49 εμπλοκές. Η κλιμάκωση των Τουρκικών ενεργειών σε όλα τα επίπεδα ακολούθησε γεωμετρική πρόοδο, ταυτόχρονα με προκλήσεις στον Έβρο και στα θαλάσσια σύνορα, όπου οι πρόσφυγες/μετανάστες εγαλειοποιούνται υβριδικά προκειμένου να υπηρετήσουν τα αδιέξοδα της πολιτικής του Ερντογάν στην Συρία, εκβιάζοντας ΕΕ και NATO σε μια προοπτική δέσμευσής τους ενάντια στη Ρωσία. Σ' αυτή τη συγκυρία, η Ελληνική κυβέρνηση κάνει το μέγα σφάλμα να στείλει στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου MAT και δυνάμεις ασφαλείας να επιβάλλουν τη ρατσιστική πολιτική της ΕΕ και της FRONTEX, κάτι που ούτε οι νησιώτες ούτε οι πρόσφυγες/μετανάστες θέλουν: δημιουργία μόνιμων «δομών φιλοξενίας» στα νησιά. Ο πανικός και η εμφυλιο-πολεμική κατάσταση που δημιουργήθηκε στα νησιά αποτέλεσαν το κατάλληλο τεστ για το καθεστώς Ερντογάν σ' ότι αφορά το πως να «νικήσει τον αντίπαλο χωρίς καν να κάνει πόλεμο», όπως θάλεγε και ο Σουν Τσου. Αυτό ήταν το πρώτο μεγάλο λάθος της κυβέρνησης.

Όταν το καθεστώς Ερντογάν, μετά από συνενόηση με τη Βουλγαρία, διεύρυνε τη κρίση στα χερσαία σύνορα της χώρας στον Έβρο, η κυβέρνηση, σε συνενόηση με την ΕΕ και τη FRONTEX, κλείνει τώρα τα σύνορά της χωρίς καμία προσπάθεια συνεργασίας με άλλες Βαλκανικές χώρες για μερική εκτόνωση του υβριδικού πολέμου με οργανωμένη, ελεγχόμενη και ανθρώπινη μετάβασή των προσφύγων/μεταναστών στις Ευρωπαϊκές χώρες που θέλουν να μεταβούν. Αυτό θα δημιουργούσε επιπρόσθετα προβλήματα στο καθεστώς Ερντογάν καθώς θα του στερούσε το – ανόητο αλλά καλό για εσωτερική κατανάλωση – επιχείρημα ότι η Ελλάδα συμπεριφέρεται στους πρόσφυγες όπως οι Ναζιστική Γερμανία, ενώ ταυτόχρονα θα έφερνε την ΕΕ

προ των ευθυνών της ρατσιστικής της πολιτικής. Η μη συνενόηση με τους Βαλκάνιους γείτονές σου σε περίπτωση υβριδικού πολέμου – κάτι που βέβαια θα έπρεπε να είχε γίνει πολύ πριν – είναι το δεύτερο μεγάλο λάθος της κυβέρνησης. Και είναι λάθος, διότι αν το καθεστώς Ερντογάν σε ανύποπτο χρόνο στο μέλλον, κατευθύνει εκατοντάδες χιλιάδες στα θαλάσσια και χερσαία σύνορα της χώρας, τότε η συγκράτησή τους είναι αδύνατη και θα οδηγήσει μαθηματικά σε πόλεμο. Αυτό, ανάμεσα στ' άλλα, θάχει και τεράστιες ανθρωπιστικές συνέπειες, στρέφοντας τη διεθνή κοινή γνώμη, και ίσως το NATO και την ΕΕ, κατά της Ελλάδας. Έτσι, η χώρα, παρόμοια με τη περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου, θα κινδυνεύσει να γίνει Γιουγκοσλαβία του Μιλόσεβιτς.

Το τρίτο λάθος είναι κάτι που όλοι οι αναλυτές αναφέρουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο: το αν η κυβέρνηση είχε (ή έχει) τη δέσμευση τουλάχιστον τις Γαλλίας ή/και των ΗΠΑ ότι θα παραχθεί ανοιχτή διπλωματική και στρατιωτική στήριξη στη χώρα σε περίπτωση εκτενούς θερμού επεισοδίου με τη Τουρκία στον Έβρο, στο Αιγαίο ή στη Κύπρο. Όλες οι ενδείξεις που έχουμε μέχρι τώρα είναι ότι η κυβέρνηση πράγματι δεν έχει ουδεμία έμπρακτη δέσμευση από χώρες τις ΕΕ και του NATO ότι θα στηρίξουν διπλωματικά, οικονομικά και στρατιωτικά την Ελλάδα. Αυτό δεν οφείλεται τόσο στο ότι η κυβέρνηση δεν προσπαθεί να πάρει τέτοιες δεσμεύσεις. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η χώρα έχει δείξει μεγάλες αδυναμίες στη πράξη – μέρος των οποίων είναι και τα δύο προηγούμενα λάθη που ανέφερα – και δεν μπορεί να πείσει τους συμμάχους της ότι είναι μια σθεναρή δύναμη στην Ανατολική Μεσόγειο που συμφέρει στις ίδιες να στηρίξουν. Δεν θα ήταν λάθος, για παράδειγμα, να αντικρούσεις και να διαφωνήσεις ανοιχτά και δημόσια με τη ρατσιστική συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας και ν' αντιπροτείνεις καινοτόμα, ως άμεση πρώτη λύση, την επιβολή από το NATO του τέλους του πολέμου της Τουρκίας στη Συρία, διεθνιστική αλληλεγγύη στο Κουρδικό λαό και επιστροφή όλων των προσφύγων στις εστίες τους. Ως δεύτερη λύση θα μπορούσε να αντιταχθεί το Βαλκανικό σύμφωνο φιλίας και αλληλεγγύης στους πρόσφυγες με πρόταση κατασκευής προ-αναχωρησιακών δομών στα Βαλκάνια με προορισμό σε άλλα μέρη της ΕΕ όταν και αν το θέλουν οι πρόσφυγες/μετανάστες. Έρχομαι τώρα στο ζήτημα της Κύπρου.

Η Κύπρος

Στην Κύπρο η κατάσταση είναι εξόχως δύσκολη λόγω της ιδιαιτερότητάς της. Η Κυπριακή κυβέρνηση έχει να διατηρήσει μια γραμμή *κατάπαυσης πυρός* – κι όχι «συνόρων», όπως λαθεμένα αναφέρεται σε κάποιες αναλύσεις – μήκους 184 χιλιομέτρων τη στιγμή που ήδη άρχισε να μετρά ροές προσφύγων/μεταναστών της τάξης του 4% του Ελληνο-Κυπριακού πληθυσμού της (οι ροές επί του συνόλου του Ελληνικού πληθυσμού είναι γύρω στο 1%). Η Τουρκία, επίσης, παραβιάζει την Κυπριακή κυριαρχία με γεωτρήσεις που εκτελεί μέσα στην Κυπριακή ΑΟΖ και έχει ανακοινώσει κατασκευή ναυτικής πολεμικής βάσης στα κατεχόμενα, κάτι που τορπιλίζει οποιαδήποτε διπλωματική λύση του Κυπριακού ζητήματος και προκαλεί την

Ελληνική πλευρά σε αντίμετρα (π.χ. παραπέρα αμυντική ενίσχυση ή/και προκήρυξη δημοψηφίσματος για ένωση της Κυπριακής Δημοκρατίας με την Ελλάδα). Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει «τύποις» χερσαία σύνορα στη Κερύνεια και γραμμή κατάπαυσης του πυρός τη γραμμή του Αττίλα από τις 16-17 Αυγούστου 1974. Στα κατεχόμενα, επίσης, Τουρκικός στρατός και δυνάμεις ασφαλείας αριθμούν περί τις 40.000, οι οποίοι και διευκολύνουν τις ροές προσφύγων προς τον Νότο που είναι υπό τον έλεγχο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Δεν υπάρχουν «σύνορα» ν' ανοίξεις ή να κλείσεις στη Κύπρο, εκτός κι αν ο στρατός κατοχής θεωρείται τουρίστας ή μετανάστης. Η Τουρκία, επαναλαμβάνω, είναι περιφερειακή ιμπεριαλιστική δύναμη: εκτός από την Κύπρο, και στην προσπάθειά της να αντισταθμίσει γεω-πολιτικά Σαουδική Αραβία, Αίγυπτο και Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα, διαθέτει στρατιωτικές βάσεις στο Κατάρ, το Σουδάν, τη Σομαλία, το βόρειο Ιράκ και τη Συρία. Στη Λιβύη δεν έχει ακόμα σταθεροποιηθεί η παρουσία της. Η Κύπρος, να θυμήσω, υπήρξε το πρώτο μεταπολεμικό πείραμα της Κεμαλικής Τουρκίας για στρατιωτικές επιχειρήσεις εκτός της «μήτρας» της Μικράς Ασίας, επιχειρήσεις των οποίων η επιτυχία βασίστηκε στην πραγματικά οδυνηρή εμφυλιοπολεμική κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στο νησί την περίοδο των Τουρκικών επιχειρήσεων το καλοκαίρι του 1974. Επίσης, η επιτυχία βασίστηκε στη διευκόλυνση που παρείχε στους Τούρκους αλεξιπτωτιστές ειδικά ο Τουρκο-Κυπριακός θύλακας του Κιόνελι-Αγ. Ιλαρίωνα. Σημειώνω ακόμα ότι, ακόμα κι όταν όλα έδειχναν ότι η Τουρκία ετοιμάζεται για απόβαση στο νησί, η ΕΛΔΥΚ είχε διαταγές τη μη-εκκαθάριση του θύλακα για ανθρωπιστικούς λόγους. Η προδοσία του «κράτους των Αθηνών» είτε απ' τη Χούντα του Ιωαννίδη είτε από την κυβέρνηση Κωνσταντίνου Καραμανλή δεν έγκειται τόσο στην πολιτική πλευρά του θέματος, η οποία σαφώς προηγήθηκε χρονικά από τη στρατιωτική, αλλά στην καθαυτό επιχειρησιακή διάσταση, η οποία παρουσίασε χαοτική εικόνα, με διαταγές που αποπροσανατόλιζαν παρά κατεύθυναν και με δυνάμεις να διασπείρονται σ' όλο το νησί αντί να επικεντρώνονται στα σημεία απόβασης και στην εξουδετέρωση του θύλακα. Και, φυσικά, δεν υπήρξε ουσιαστική βοήθεια απ' την Ελλάδα.

Αυτή είναι, πιστεύω, η ιστορική εμπειρία στη βάση της οποίας η Κυπριακή κυβέρνηση αποφάσισε, σε συνεργασία με την ΕΕ και την Ελλάδα, να κλείσει τη γραμμή Αττίλα (βασικά τέσσερα οδοφράγματα), μπλοκάροντας τις ροές των προσφύγων με πρόσχημα το κοροναϊό. Εδώ, ο υβριδικός πόλεμος του Τουρκικού νεο-Οθωμανισμού δεν αποτρέπεται με ένα «αντι-Μουσουλμανικό» Ελληνο-Κυπριακό ένστιχτο στη βάση του οποίου δεσπόζει η «Ελληνοκεντρική ρατσιστική εθνοταυτότητα», όπως ισχυρίζονται πολλοί, ιδιαίτερα οι φιλελεύθεροι της Αριστεράς. Κατά το μάλλον, το κυρίαρχο στοιχείο στην απόφαση του κλεισίματος των οδοφραγμάτων ήταν η ιστορική εμπειρία της πολιτικής χρησιμοποίησης μιας (Μουσουλμανικής/Τουρκικής) μειονότητας ως μέσου για βίαιη αλλότρια κρατική διείσδυση ενάντια στη βούληση μιας άλλης εθνοτικής/θρησκευτικής πλειοψηφίας στο νησί.

Το κλείσιμο των οδοφραγμάτων δεν λύνει ούτε την ανθρωπιστική κρίση, ούτε το ζήτημα ασφάλειας της Κυπριακής Δημοκρατίας, ειδικά με βάση την

ιστορική της εμπειρία. Η Κυπριακή Δημοκρατία, όπως και η Ελλάδα ως ένα βαθμό, είχαν και έχουν να επιλέξουν μεταξύ ενός μείζονος ανθρωπιστικού ζητήματος κι ενός ζητήματος ασφάλειας. Οι υποστηρικτές της Αριστεράς και της Δεξιάς που συναντώνται στο πεδίο των Καντιανών και Φιλελεύθερων ιδεωδών τάσσονται υπέρ των «ανοικτών συνόρων». Οι υποστηρικτές της Αριστεράς και της Δεξιάς που συναντώνται στο πεδίο της «Realpolitik» τάσσονται υπέρ των «κλειστών συνόρων». Αμφότεροι ξεχνούν ότι πόλεμος συμβαίνει είτε έχεις «ανοιχτά» είτε «κλειστά» σύνορα και ο μόνος σίγουρος δρόμος για την αποφυγή του είναι η άρση των όρων και των συντεταγμένων που επιτρέπουν τον ισχυρό να επιβάλλει τη θέλησή του στον λιγότερο ισχυρό.

**ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

UNIVERSITY *of* NICOSIA

1993-2020 ΕΙΚΟΣΙΕΠΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ